

Юферева Олена Володимирівна

д. філол. н., доц., професорка кафедри філології та перекладу

Київський національний університет технологій та дизайну (Київ)

ДО ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ ЛІТЕРАТУРИ НОН-ФІКШН У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Сучасна українська література відгукується на події війни, особливо повномасштабного вторгнення, через появу художніх рефлексій та документальних свідчень, які хвилюють читачів сьогодні та будуть осмислюватися у майбутньому. Є очевидним вплив на жанрову систему літератури нон-фікшн, розширення спектру синтетичних процесів. Вона має вагомий аксіологічний та націєтворчий потенціал: «Якщо уважніше придивитися до наративів української літератури воєнного часу, то можна виявити, що в них є те, що апелює не лише до сучасників, а й до майбутніх поколінь. Література показує, що перспектива розірвати ланцюг травматичної історії залежить від розуміння відповідальності та вибору шляху, яким має йти суспільство» (Чорний, 2023, 45).

Однак чи готові молоді спеціалісти інтерпретувати літературу, що відноситься до категорії нефікційних творів, чи володіють методикою викладання? Відповідь не є очевидною, адже за винятком поодиноких випадків спецкурсів з документальної літератури та окремих текстів, які потрапляють до курсів із сучасної літератури, тематична структура основних дисциплін не забезпечує системного вивчення феномену. Отже, які причини ситуації, яка склалася, які її наслідки та шляхи подолання – запитання, на які потрібно знайти відповіді.

Документальна література або література нон-фікшн постає у тіні канону, що відображається її відсутністю у переліку текстів, обов'язкових для аналізу та засвоєння в межах дисциплін. Які тексти відносяться до літератури, а які виносяться на береги, – проблема з глибокими теоретичними підвалинами, розробленими, наприклад, у працях Ю. Лотмана, Ж. Женетта, Цв. Годорова та

ін. На включення в поле літератури явищ, які мали периферійний статус (щоденники, листування, тревелоги тощо), впливає низка соціокультурних факторів, зокрема, історичні процеси, читацький попит, оцінка з боку літературної критики.

Можна погодитися із Н. Колошук, яка у навчальному посібнику з нефікційної літератури зазначає: «На мою думку, нефікційна проза є частиною мистецтва настільки, наскільки здатна впливати на реципієнта так само, як і красне письменство» (Колошук, 2021, 7). У цьому контексті важливо розглядати та інтерпретувати втілення проблеми травми та її трансформації від постколоніальної, досліджуваної у роботах Т. Гундорової, до травми війни, що вже розкривається в літературознавчих студіях, наприклад, Д. Присвоюк, О. Пухонської, Ф.Штейнбук.

Праця з документальними текстами у філологічному або педагогічному планах вимагає ґрунтовної теоретичної підготовки, на основі чого формується здатність аналізу специфічної організації документальної літератури, зокрема, фікційних технік, естетичних якостей автонаративів. Доречно актуалізувати міждисциплінарні підходи, що уможлиблює розгляд конвергенції нон-фікшн текстів у медіадискурсі.

Напрацювання українських дослідників щодо нон-фікшн у теоретичній та історико-літературній площині переконують у багатоаспектності цього різновиду словесності, а також у потребі удосконалення методики викладання. Новий матеріал та інноваційні дослідження доцільно інтегрувати в навчальний процес на різних рівнях у формі дисциплін за вибором, а також впроваджувати до програм обов'язкових дисциплін з вивчення історії та теорії літератури.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Колошук Н. Г. (2021) *Нефікційна проза: навч. посібник для закладів вищої освіти*. Київ : Каравела. 332 с.
 2. Чорний І. В. (2023) Маланюк Г. Д. Травма війни в сучасній українській літературі. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. № 28. С. 43 – 46.
-